

ALOITE 139/53/06
19. 12. 2006

Sosiaali- ja terveysministeriölle

LASTEN JA NUORTEN SUOJAAMINEN TUPAKAN TERVEYSHAITOILTA

Ympäristön tupakansavu on syöpävaarallinen aine. Laissa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 693/1976 säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja -haittojen syntymistä, joita tupakointi aiheuttaa tai joiden syntymisalttiutta se lisää.

Lasten ja nuorten suojelemiseksi tupakointi on kielletty päiväkotien lapsille ja oppilaitosten oppilaille tarkoitetuissa sisätiloissa sekä niiden pääasiassa kahdeksaatoista vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoalueilla. Tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä ei saa elinkeinotoiminnassa myydä eikä muutoin luovuttaa henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. Tupakkatuotteen mainonta, epäsuora mainonta ja muu myynninedistäminen on kielletty.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan. Valtion tehtävä on edistää lasten terveyttä turvaamalla lapsille ja nuorille oikeus savuttomaan ympäristöön. Tämä oikeus ei toteudu Suomessa riittävällä tavalla.

Lapsiasiavaltuutettu toimii lasten aseman ja oikeuksien vahvistamiseksi yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus suorittaa ja ohjaa tupakkalain mukaista valvontaa. Haluamme viranomaisina tällä yhteisellä kirjeellä kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota eräisiin nykyisen tupakkalainsäädännön puutteisiin lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Täsmentämistä kaipaavat asiat tupakkalainsäädännössä ovat seuraavat:

- 1) tupakan myynnin luvanvaraistaminen
- 2) tupakan hallussapidon ja alaikäiselle välittämisen rajoittaminen
- 3) pääasiassa alle 18-vuotiaille tarkoitettujen ulkoalueiden savuttomuuden varmistaminen

Seuraavassa perustelemme ehdotuksia tarkemmin.

ALOITE 139/53/06
19. 12. 2006

Tupakkatuotteiden saatavuus

Tupakan myynnin luvanvaraistaminen

Tupakkatuotteiden myynti alle 18-vuotiaille on ollut kiellettyä vuodesta 1995 lähtien. Tupakkalain tavoite lasten ja nuorten suojelemiseksi tupakan terveysvaaroilta ei kuitenkaan toteudu. Tupakkatuotteiden myyntikielto toimii selvitysten mukaan sitä paremmin, mitä nuoremasta ostajasta on kyse. Myyntikielto selittää osaltaan sitä, miksi tupakointi on vähentynyt juuri nuoremmassa ikäryhmissä. Myönteisestä kehityksestä huolimatta nuorten tupakointi on edelleen yleistä ja tytöillä yleisempää kuin aikuisilla naisilla.

Tampereen yliopiston Nuorten terveystapatutkimuksen 2005 mukaan 14-18-vuotiaista pojista tupakoi päivittäin 22,6 prosenttia ja tytöistä 23,3 prosenttia. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen Stakesin kouluterveyskyselyn 2005 mukaan 68-89 prosenttia peruskoulun 8.luokkalaisista-lukion 2.luokkalaisista oli ostanut tupakkaa viimeisen kuukauden aikana.

Tupakkatuotteiden myynti ei edellytä nykyisin lupaa tai ilmoitusta eikä myyjä koskevia tietoja kerätä kunnan, läänin tai valtakunnan tasolla. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin vuosina 2004 ja 2005 hallituksen esitystä, jossa tupakkatuotteiden myynti ehdotetaan säädettäväksi luvanvaraiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus antoi asiantuntija-apua hallituksen esityksen valmistelussa.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan tupakkatuotteita voisi myydä se, jolle myyntipaikan sijaintikunta on myöntänyt näiden tuotteiden myyntiä koskevan myyntipaikkakohtaisen vähittäismyyntiluvan. Vähittäismyyntilupa voitaisiin myöntää vain sille, jonka myynnin valvontajärjestelyt ovat riittävät. Luvanvaraistamisen myötä vähittäismyyntiluvan myöntävä ja myyntiä valvova kunnallinen tupakkavalvontaviranomainen saisi tietoonsa kunnan alueella olevat tupakkatuotteiden myyntipaikat ja myynnin valvontajärjestelyt. Lupajärjestelmä mahdollistaisi nykyistä tehokkaamman valvonnan ja esimerkiksi luvan peruuttamisen eräissä tupakkalain säännösten rikkomistapauksissa.

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaisella tupakkalain muuttaminen olisi vähentänyt alaikäisten tupakkatuotteiden saatavuutta sekä tupakoinnin yleisyyttä. Hallituksen esityksen valmistelu ei ole kuitenkaan edennyt.

ALOITE 139/53/06
19. 12. 2006

Rajoitukset tupakan hallussapitoon sekä alaikäiselle välittämiseen

Alkoholilaissa (1143/1999) on alaikäisiä koskevia rajoituksia, jotka koskevat alkoholin myynnin lisäksi alkoholijuomien anniskelua, välittämistä, hallussapitoa ja kuljetusta. Alle 18-vuotiaalla ei ole oikeutta pitää hallussaan tai kuljettaa mitään alkoholijuomia. Alkoholijuoman välittäminen alaikäiselle on myös kielletty alkoholilaissa.

Vaikka tupakkalaissa on kielletty tupakan myynti alaikäiselle, alkoholilakia vastaavia rajoituksia liittyen hallussapitoon ja alaikäiselle välittämiseen ei ole säädetty. Nämä alkoholilakiin verrannolliset rajoitukset tulisi lisätä tupakkalakiin. Tupakkatuotteiden hallussapitoa ja välittämistä koskevat rajoitukset olisivat oikeassa suhteessa alkoholilain vastaavien rajoitusten kanssa ja varmasti myös vanhempien kasvatustavoitteiden mukaisia.

Lasten ja nuorten altistaminen ympäristön tupakansavulle ulkotiloissa

Tupakointi on kielletty tupakkalain 12 §:n mukaisissa sisätiloissa. Tupakointiin varattua huonetta tai huoneiston osaa ei saa järjestää sellaisen sisätilan yhteyteen, joka on pääasiassa kahdeksaatoista vuotta nuorempien henkilöiden yleisessä käytössä. Vaikka tupakkalaki suojelee lapsia ja nuoria tupakansavulle altistamiselta sisätiloissa, tupakkalain tavoite lasten ja nuorten suojelemiseksi tupakan terveysvaaroilta ei toteudu ulkoalueiden osalta.

Tupakkalain 12 §:n 1 kohdan mukaan tupakointi on kielletty vain päiväkotien ja oppilaitosten pääasiassa kahdeksaatoista vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoalueilla. Tupakointi ei ole kielletty sellaisissa ulkotiloissa, jotka eivät ole tupakkalain tarkoittamia päiväkoteja tai oppilaitoksia. Tällaisia tiloja ovat Tuotevalvontakeskuksen käytännön kokemuksen mukaan mm. leirikeskusten ja vastaavien sekä julkisoikeudellisten yhteisöjen tai yksityisten yhteisöjen ylläpitämien asumis-, työ- ja päivätoimintayksiköiden (asuu tai työskentelee alle 18-vuotiaita nuoria) ulkoalueet. Tähän liittyen esimerkiksi rippileirien savuttomuuden varmistamisesta on käyty myös julkista keskustelua.

Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

Lapsiasiavaltuutettu ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus esittävät, että sosiaali- ja terveysministeriö valmistelisi mahdollisimman pikaisesti ja saattaisi eduskunnan käsiteltäväksi tupakkalain muutokset, joilla mahdollistetaan

- 1) tupakkatuotteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuus

ALOITE 139/53/06
19. 12. 2006

- 2) alkoholituotteita vastaavat rajoitukset koskien tupakkatuotteiden hallussapitoa ja välittämistä
- 3) tupakoinnin kieltäminen päiväkotien ja oppilaitosten lisäksi muilla verrattavissa olevilla pääasiassa kahdeksatoista vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoalueilla.

Tällaisiksi ulkoalueiksi tulisi katsoa ainakin sairaaloiden tai sosiaalihuollon laitosten lapsille ja nuorille tarkoitettut ulkoalueet, kuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen kuten seurakuntien tai yksityisten yhteisöjen ylläpitämien asumis-, työ- ja päivätoimintayksiköiden (asuu tai työskentelee alle 18-vuotiaita nuoria) ulkoalueet sekä lasten ja nuorten leiri-, urheilu-, harrastus-, toiminta- ja kokoontumistilojen ulkoalueet.

Samalla tulisi lainsäädännössä tarkistaa pääasiassa lasten ja nuorten käyttöön tarkoitettujen sisätilojen ja ulkoalueiden määritelmiä.

Ylijohtaja Ilkka Suojarvalmi
Sosiaali- ja terveydenhuollon
tuotevalvontakeskus

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula
Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaja Tapani Melkas
Sosiaali- ja terveysministeriö hallitussihteeri Liisa Katajamäki
Sosiaali- ja terveysministeriö neuvotteleva virkamies Olli Simonen

Yhteystiedot:

LAPSIASIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Cygnäuksenkatu 1 B, 3. kerros, Jyväskylä ■ postiosoite PL 41, 40101 Jyväskylä ■ puh. (09) 160 73986 ■ faksi (014) 337 4248 ■ email lapsiasiavaltuutettu@stm.fi ■ www.lapsiasia.fi

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	
PL 210	Säästöpankinranta 2 A	(09) 396 7270	Yleinen osasto	(09) 3967 2797
00531 Helsinki	00530 Helsinki		Alkoholin tuotevalvontayksikkö	(09) 3967 2798
			Alkoholihallinto-osasto	(09) 3967 2799
			Kemikaaliosasto	(09) 3967 2797
			Ympäristöterveydenhuollon yks.	(09) 3967 2798
